

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์นิยม (Phenomenological Research) โดยให้ความสำคัญต่อข้อมูลด้านความหมาย ความรู้สึกนึกคิด แนวคิดเชิงปรากฏการณ์นิยมนี้ เชื่อว่าสังคมมนุษย์มีความเป็นพลวัต (Dynamic) หรือมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพราะมนุษย์มีการรับรู้ ให้ความหมายและแสดงพฤติกรรมตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับบริบท (Context) ที่อาศัยอยู่ ณ เวลานั้นๆ การแสวงหาความรู้ภายใต้แนวคิดนี้ จึงมุ่งที่การทำความเข้าใจ พฤติกรรมมนุษย์ และข้อเท็จจริงทางสังคม โดยผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงนั้นๆ ดีที่สุด คือผู้ที่เป็สมาชิกของสังคมนั้นเท่านั้น ดังนั้นการแสวงหาความรู้ภายใต้แนวคิดนี้ จึงให้ความสำคัญต่อ ความคิด ความรู้สึก และอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความ เพื่อนำผลการศึกษาไปประกอบการอธิบายอย่างเชื่อมโยง (ศิริพร จิรวัดน์กุล, 2546, หน้า 12) และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในกลุ่มตัวอย่างที่พร้อมจะให้ข้อมูลและการสังเกต (Observation) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของการมาหรือไม่มารับบริการ การตรวจมะเร็งปากมดลูกและความคิดเห็นต่อบริการที่ได้รับการตรวจมะเร็งปากมดลูกจากสถานบริการสุขภาพ ของสตรีในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มสตรีอายุ 35 - 60 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จากทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2548

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มสตรีที่อยู่ในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 35 – 60 ปี จำนวน 917 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มสตรีที่อยู่ในตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เลือกจากผู้ที่มีประวัติจะให้ข้อมูลและอาศัยอยู่ใน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านนาหีก และหมู่บ้านสะลวงใน เนื่องจากมีระยะห่างจากสถานีอนามัยสะลวงใกล้เคียงกัน คือ ระหว่าง 2 - 3 กิโลเมตร นอกจากนี้ลักษณะวิถีชีวิตของกลุ่มสตรีทั้ง 2 หมู่บ้านมีความคล้ายคลึงกัน และผู้ศึกษาเข้าไปทำงานจนมีความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล โดยแต่ละหมู่บ้านเลือกกลุ่มที่มารับการตรวจมะเร็งปากมดลูก 1 กลุ่ม และกลุ่มที่ไม่มารับการตรวจมะเร็งปากมดลูก 1 กลุ่ม โดยแบ่งตามวิธีการเก็บข้อมูลเป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

ประเภทแรก คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการเก็บข้อมูลจำนวน 32 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมาตรวจหรือไม่มาตรวจมะเร็งปากมดลูก โดยเลือกจากสตรีที่มีอายุ 35 – 60 ปี โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มารับการตรวจมะเร็งปากมดลูก 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน และกลุ่มที่ไม่มารับการตรวจมะเร็งปากมดลูกอีก 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน

ประเภทที่สอง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการเก็บข้อมูล เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อบริการตรวจมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับจากสถานบริการสุขภาพ โดยคัดเลือกจากสตรีที่มารับบริการ การตรวจมะเร็งปากมดลูกที่มาร่วมการสนทนากลุ่ม และมีเกณฑ์ คือ สตรีเหล่านี้ได้รับการตรวจมะเร็งปากมดลูกอย่างน้อย 2 ครั้งขึ้นไป ติดต่อกัน ภายใน 4 ปีที่ผ่านมา จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยที่ผู้ให้ข้อมูล (Respondent) รู้สึกไว้วางใจที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษาในมุมมองที่เป็นคนใน (Emic) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ความถี่ในการตรวจหามะเร็งปากมดลูก

2. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ สาเหตุและปัจจัยของการมาตรวจและไม่มาตรวจหามะเร็งปากมดลูก การมารับการตรวจอย่างสม่ำเสมอ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะเร็งปากมดลูก และผลของการได้รับบริการในการตรวจหามะเร็งปากมดลูกจากสถานบริการสุขภาพ

3. แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของผู้รับบริการ ประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านระบบบริการและการบริการสุขภาพและ ด้านผู้รับบริการ

4. อุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

4.1 เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 2 เครื่อง

4.2 ม้วนเทปบันทึกเสียง จำนวน 30 ม้วน

4.3 กล้องถ่ายรูปและฟิล์ม จำนวน 3 ม้วน

การควบคุมคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้ศึกษาสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลจนเกิดความคุ้นเคยกัน จนผู้ให้ข้อมูลรู้สึกว่า ผู้ศึกษาเป็นคนในหมู่บ้านเช่นกัน จึงทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

2. การตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) จากแนวคำถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ทำการศึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตแนะนำตัว จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงนายอำเภอแมริม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล จากกลุ่มสตรีตำบลสะลง

2. เข้าพบหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลสะลง เพื่อคัดเลือกกลุ่มสตรีตำบลสะลงกลุ่มที่เคยมารับการตรวจมะเร็งปากมดลูก 2 กลุ่มๆ ละ 8 คน และกลุ่มที่ไม่เคยมารับการตรวจมะเร็งปากมดลูกอีก 2 กลุ่มๆ ละ 8 คน และเป็นผู้ที่เต็มใจพร้อมที่จะให้ข้อมูล โดยจะนัดหมายเวลาตามความสะดวกของผู้ประกอบการ

3. การเก็บ รวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการเตรียมตัว ผู้ศึกษา ทำความเข้าใจ และเรียนรู้เทคนิคการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการฝึกฝนและสร้างเทคนิคการใช้คำถาม การสร้างรูปแบบและเทคนิคในการสัมภาษณ์ ตลอดจนการทดลองใช้ โดยผู้ศึกษา กำหนดแนวคำถามจากปัญหา ขอบเขตวัตถุประสงค์ และคำถามของการศึกษา

3.2 ขั้นตอนในการเข้าไปสร้างสัมพันธภาพก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การสร้างสัมพันธภาพ และความไว้วางใจ ผู้ศึกษาสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล โดยแนะนำตัวเอง ว่าเป็นใคร มาจากไหน และมาทำอะไร ชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการศึกษา และพยายามสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล จนผู้ให้ข้อมูลยอมรับ และมีสัมพันธภาพที่ดี จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.2 ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูลทั่วไป และตามแนวคำถาม ซึ่งลักษณะคำถาม จะเป็นคำถามปลายเปิด โดยผู้ศึกษา สร้างสัมพันธภาพ และความไว้วางใจ แล้วจึงทำการสัมภาษณ์ จนกว่าจะได้รับคำตอบครบถ้วนสมบูรณ์ จึงปิดการสัมภาษณ์ การบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาเลือกใช้เทปบันทึกเสียงเป็นหลัก โดยได้รับการยินยอม จากผู้ให้ข้อมูล หากผู้ให้ข้อมูล ไม่สะดวกที่จะให้สัมภาษณ์สามารถออกจากกรสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา ถ้าต้องการยุติการสัมภาษณ์

4. ขั้นตอนของการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่เริ่มมีสัมพันธภาพที่ดีและได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มสตรี ผู้ศึกษาก็จะเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเปิดประเด็นต่างๆไปก่อน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกผ่อนคลายในการสนทนา ก่อนที่จะโยงเข้าหาประเด็น ที่ต้องการสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้การถ่ายภาพเหตุการณ์ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการศึกษาตามแบบบันทึกทั่วไป และการบันทึกเทปจากการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลอนุญาต รวมทั้งการสังเกต ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธี

4.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง (Moderator) และมีผู้ช่วยบันทึกเทปและอำนวยความสะดวก อีก 1 ท่าน

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ

4.3 การสังเกต (Observation)

5. ขั้นตอนการปิดการเก็บรวบรวมข้อมูล

การปิดการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ จากการสัมภาษณ์หลาย ๆ ครั้ง ผู้ศึกษาจะสรุปเนื้อหาการสัมภาษณ์ทั้งหมดให้ผู้ให้ข้อมูลฟัง และกล่าวขอบคุณ ที่ผู้ให้ข้อมูล ได้เสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์นิยมของ ไมล์ และ ฮิวเบอร์แมน (Miles and Huberman, 1994, p 10-12) โดยวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อมูล และการตีความหมายหาคำอธิบายตามกรอบการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างเริ่มเก็บข้อมูล จากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต (Data Collection Period)
2. สรุปข้อมูล (Data Reduction) ภายหลังจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต
3. นำข้อมูลที่สรุปได้มาอธิบายภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษาภายใต้คำบอกเล่าที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูล (Data Display)
4. สรุปเป็นโครงสร้างพื้นฐานของปรากฏการณ์ (Conclusion) เพื่อให้ตรงกับปรากฏการณ์จริงภายใต้การศึกษา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

สถานีนอนามัยประจำ ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา

ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 – เมษายน พ.ศ. 2548